ARMENIA, Journal en Langue Arménienne, Fondé à MARSEILLE en 1885

ԱՐՄԱՏ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՑԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՑԼՆ

ԲՕԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ (կանխիկ վճարելի)
Տարեկան բաժնորդագրին 30 ֆրանգ
Վեցամսեայ » 15 ֆրանգ
Եռամսեայ » 7 ½ ֆրանգ

Հիմնադիր ՄԿՐՏԻՉ ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԵԱՆ

Խմբագիր ԵՂԻՇԷ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ԼԸ ՏԱՐԻ
ԹԻՒ 7
1922 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 13 Դշ.

ԳԱՑՄԱՆՆԵՐ
Խմբագրութիւնը եթէ հարկ համարի, հատաւօտելով և կամ ժամառ մէյն կը հրատարակէ իրեն ղրկուած գրութիւնները։ Պարտաւոր չէ վերադարձնելու չհրատարակուած ձեռագիրները։
Յանձնումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով։
Յանձնման 1 մէկ գիրը 2 սանթիմ կարժէ. 1 գլխագիրը 5 սանթիմ

Les annonces en français et en arménien sont reçues au bureaude la Rédaction : Place Alexandre-Labadié, 17

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ցունական ադէտը. — Թաքրիկները Ա. Ազգապատականէն. — Հայաստան. — Նամակ Կ.պոլսէն. — Ցովհաննէս Զիգիանեան. — Հայերը Սիրիայի մէջ. — Հայերը Մարզուանի մէջ. — Ա.Ֆ. Գարահիսարի Հայերը. — Մարսէլ Սամպա մեռաւ. — Զօր.... Թորգում. — Ցունաթիւրք կուիւը. — Բանասիրական (երեւելի հայկազունք ի Հնդկաստան, Աղա Թաչիկ Աւաքել). — Նոր ստացուած հրատարակութիւններ. — Յանձնումներ։

ՑՈՒՆԱԿԱՆ ԱՂԷՏԸ

Ցունական պարտութիւնը ադէտի մը կերպարանքը առաւ այլևս. դէթ անհաւատալի, չանթահարիչ ուժգնութեամբ մը քէմալական հորդաները խուժեցին մինչև Իզմիր, Ա.Ֆ. Գարահիսար, Էսկիշէհիր, Ուշակ, Պիլէճիք, Քիւթահիա, Պրուսա, վրնապէս դրէթ ամբողջ փոքր Ասիան, ինկան վերստին Թիւրք Թաթին տակ։

Ամենափորձ ռազմագէտներն անգամ պիտի դժուարանային խորհըրդածութիւններ ընել զինուրական գործողութեանց վրայ. արդարև 15 օրուայ մէջ գրաւել աւելի քան 200 հազարամէգը խորութեամբ երկրամաս՝ առասպելական բան մ'է և քիչ անգամ պատերազմական տալեզրութիւնը կրնայ արձանագրել նման դէպքեր։

Որքան ալ որ Եւրոպա հանդուրժողութիւնը Թիւրքական խոշորացոյցներով երևին, իրողութիւնը մեկին է ու անկասկած որ Ցոյները ձախողանքի մը մատնուած են ամենասգուաւոր կերպով։

Կը թուի թէ ստեղծուած այս կացութեան մէջ յունական քաղաքականութիւնը մեծ տեղ կը գրաւէ։ Վէնիզելոսի անկումը և Կոնստանդինի վերահաստատումը առաջին պղտիչանն էր ապագայ բարդութեանց։ Ոչ ոք կրնայ ուրանալ որ Վէնիզելոս իր անձնական հմայքով՝ իր անժխտելի հայրենասիրութեամբ ու դիւանագիտական պայծառատես հանճարով Ցունաստանը փառաւոր դիրքի մը հասցուց և դեռ աւելին պիտի կրնար ընել. նա գրէթ ամենց մեծ զոհողութիւններու Ցունաստանին չանհեցուց այսօրի Ցոյնեըրէն Թողլքուած հողերը։ Նա քաղաքական Թոհուբոհին մէջ յաջողեցաւ չհիլ բարեկամութիւնը դաշնակիցներուն որոնց հաւանութեամբ գրաւեց Թրակիան, փոքր - Ասիան և Ցոնիականի չքնաղ Թագուհին՝ Իզմիրը որ վաղուց ի վեր իտալական աւանդ մը կը համարուէր։ Վէնիզելոսի անկումը ոչ միայն երկրին ու բանակին մէջ ցաւալի հակազդեցութիւն մը ունեցաւ և կուսակցական հակամարտութեանց ու տկարութեան սերմեր ցանցնեց, այլ և Ցունաստան ընդհուպ իր դէմ գտաւ երեկի իր բարեկամները, Ֆրանսան և Իտալիան որոնք արդէն գոհունակութեամբ չէին դիտեր յունական բարգաւաճումը և Կոնստանդինի վերահաստատումը առիթ մը եղաւ իրենց դժգոհանքը որոշապէս յայտնելու և գործնականապէս ալ ցոյց տալու։

Ցունաստան իր ապերախտութեան մեղքն է որ կը քաւէ այսօր որու համար ամէն արտցաւ Հայ յուզումով կը համակուի։

Ցետոյ՝ մեծ սխալ մըն էր Կ.պոլսի վրայ արշաւել ուզելու ծրագիրը և այդ ուղղութեամբ ալ զօրքերու տեղափոխութիւնը. չատ որոշ էր որ դաշնակիցները, մանաւանդ Անգլիա, որքան որ ալ բարեկամ ըլլային Ցոյներուն, երբէք Թոյլ չպիտի տային այդպիսի բան մը։ Մինչ Ցոյներ անդրծադրելի ծրագիրներով իրենց ժամանակ կանցնէին, Թիւրքերը դաշնի կը պատրաստուէին այսօրի հարուածը իջեցնելու։

Մաղթենք որ ստեղծուած կացութիւնը աւելի չբարդանայ և ադէտը դարմանուի ներքին ու արտաքին վերականգնումով մը։

ԹԱՔՐԻԿՆԵՐ ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԷՆ

Երևանիկ երկիրներուն կը լինին գերերևանիկ ժողովուրդներ. և եթէ աչխարհում կայ մի երևանիկ անկիւն և ինչպէս որ ստեղծուած է՝ այնպէս էլ Ասում է, դա Պարսկաստանն է. ոչ մի փոփոխութիւն, ոչ մի քայլ առաջ. պատրաստ է արշաւել դէպի ետ, որի մասնագէտն է. հետևաբար նման երկրում ինչեր չէ կարելի ակնկալել։ Տգիտութիւն, նախապատչարում իրենց անմատչելի բարձրու. թեան վրայ կանգնած են. եթէ բընութեան կամ Աստուծու հաչիւ տալ պէտք լինի, Պարսկաստան ամենից ետրևակ երես դուրս կուգայ։

Բարեբախտաբար թէ դժբաղդաբար հայ ժողովրդի մէկ բեկորին ալ վիճակուել է ապրել այս երկրի սահմաններում. լաւ թէ վատ, գոբեր չարունակ նա իր կեանքի անիւը չուռ է տուեր, հակառակ տիրապետող մահմէտական խեղդիչ մթնոլորտին. նա պահպաներ է իր ցեղային և կրօնական մաքուր յատկութիւնները և կառչած մնացեր է Հայաներու հողին։

***

Նոր աղէտները

Ատրպատականի դժբաղդ անկիւնները կարատաղը տարիներու ընթացքին չարունակ ենթակայ է եղեր բնութեան ու մարդկային սոսկալի աղէտներուն։ Կարատաղի Հայը միշտ տանջուել է ու հալածուել, և միշտ էլ գաղթականի ցուպը ձեռին՝ չարան չուել է զանազան կողմեր։ Վերջին տարիներս սարսափելի աղէտներէ ազատուելէ յետոյ, չնորհիւ ամերիկեան նպաստին՝ գարձեալ հաստատուեց իր տեղ և լծուեց իւազաղ աչխատանքի. բայց ահա վրայ հասաւ նոր աղէտը. Հայ գեղուկը դառն քրտինքով մի ափ սերմ թաղեց հողի մէջ ու երբ սպասում էր արդիւնքին, վրայ հասաւ մորեխը և գեղուկի վերջին յոյսն էլ մարեցուց։

Ցամառ գրոյցներ չրջում էին այս նորագոյն աղէտի մասին երբ իմացայ թէ մի ծանօթ նոր է վերադարձեր Կարատաղէն. փութացի իրազեկի տեղեկութիւններ առնել և հաղորդել արտասահմանի զարիր հայութեան. և որովհետև այցելութեանս նպատակն էր աղէտի մասին տեղեկութիւններ առնել. իսկոյն մի քանի հարցումներ ուղղեցի իրեն. — Ճիշդ է՞ որ կարատաղի ցանքս մորեխ կերած է. — «Ճիշդ է, մորեխ կըտրեց չորս գաւառներու 25 գիւղերն։» Մորեխ ո՞ր կողմէն երևան եկաւ, — «Մեր լսածի համաձայն՝ Շամախի, Գանձակի չրջանից լարձրանալով անցած է Արտպէլանին պատկանող կարատաղին մէկ մասին վրայով և հասած էր կարատաղ։ Հայկական չորս գաւառներ՝ Քէլվան, Մղնլան, Մ'իշափար, Տզմար չորս գաւառներից մօտաւորապէս քան և հինգ գիւղեր փճացած են. այն գիւղերից որ մորեխը անցած է, կատարեալ անապատ է դարձեր. ոչ մի կանաչութիւն չէ կարելի նչմարել. ծառ, խոտ, ցանքս, բոլորը բոլորը փճացած են։ Տեղական կառավարութիւնը և ժողովուրդը ոչ մի միջոց չէ գործածած աղէտին առաջքը առնելու համար. այս երկրում նման աղէտներ համարում են աստուածային պատուհաս և հետևաբար նրա կամքը հզօր է. այո՛, այս երկրում գեռ տիրում են հնադարեան կարգեր և մտածելակերպեր. աւելորդ չըլար եթէ մէջ բերեմ հատարակութեան ըմբռնումին մէկ պատկերը։ Սրանք ասում են թէ մորեխը ունի իր միակ թըշնամին, մի տեսակ թռչուն. այդ թռչունը կուգայ եթէ այսինչ տուրքին ազօթենք և յուրը ցրցնենք մորեխ եղած տեղեր. այն ատեն այդ թռչունը որ գանուում է փոքր Մ'ասիոի չրջան, գալիս է և կերում է մորեխին...։ Ահա ժողովուրդի ըմբռնումը. նա չի ուզում հաւատալ իսկ թէ մարդոց ձեռք առած միջոցներ կարող են վերջ տալ նման աղէտներուն։

Դեռ չարունակում եմ իմ հարցումներս չրջան. ուզում եմ գիտնալ այդ չրջանի հայութեան վիճակի մասին և թէ ի՛նչ մտադիր են անել։ Հայութեան վիճակը այդ չրջանի մէջ բաւական լաւ էր։ Մինը Ա.ըչարի

Չեռք առած միլիոններ վերջ տուած էին աւազակութեանց և խռովարար խաներու ոտնձգութեանց։ Սակայն անոր սպանելէն վերջ (նա սպանեց Սմկօի դէմ մղուած կռիւներուն) նորէն ծայր տալ սկսած են աւազակութիւններ և այլն. վերջի ազէտներն ալ եկան լրացնել ամէն ինչ։ Ուրեմն ապրուստի ոչ մի միջոց կայ, կեանքը անապահով է դարձեր. ժողովուրդի միակ ճամբան է գաղթել և պատգամաւորութիւն մը զրկուած էր հոս առաջնորդին. նա ալ ուրիշ ճամբայ չկարողացաւ ցոյց տալ և ժողովուրդը արդէն իսկ սկսեր է գաղթել դէպի Լեռնահայաստան և այլ կողմեր։ Լեռնահայաստանի հետ կապակցութիւն ունի կարատաղը. իմ հոն եղած ատեն յաճախ Մեղրիի չրջանից 16-18 տարեկան երիտասարդներ գալիս պրոպականդ էին անում խորհրդային կարգերու չուրջ. այնպէս որ ժողովուրդի մեծ զանգուածը այն կողմ պիտի անցնի, ուր գուցէ լաւ նամք և օգնութիւն գտնէ և պարապ գիւղեր ալ կան ուր կարող են ապրուիլ։

***

Սողունների կռիւը

Այդ չրջանի գժբաղդ հայութեան գլխուն եկած աղէտները բազմապիսի են. դաւառական առածը ասում է՝ «Եթէ գայ մարը կը բերէ, եթէ երթայ՝ չղճան կը կորչէ». ի՞նչ գիտէք օձերու կռիւի մասին որ խօսում է. այո՛, Արաքսի միւս ափէն մի տեսակ օձեր խումբ խումբ անցնելով այս կողմ, նախ կոտորեցին այս կողմի օձերին, ապա սկսեցին ճլնասել ընտանի կենդանիներին և նոյն իսկ մարդկանց. ժողովուրդը սրա դէմ առեց մաճուն թափելով գիւղի չըրջաններ. այսպէս օձեր կոբան և հանաքար ետ գացին։

Բաւ համարելով, չնորհակալութիւն կը յայտնեմ բարեկամիս ու կը հեռանամ։

***

Նիմանամ որ մորեխը երևան եկած է նաև Մարտադի չրջանում. բարեբաղդաբար այդ չրջանի ցանքը քաղուած էր արդէն. բայց դարձեալ աղէտը չէ վրիպած. մորեխը այդ չրջանում փճացրած է 100 այգիներ. ահա դրութիւնը։ Այս երջանիկ երկրում էլ բոլոր աղէտները նախ հայկական չրջաններ կայցելեն։ Մէկ խօսքով՝ հայ ժողովուրդը իր կեանքում չրջապատուած է թշնամիներով։ Թշնամի են և բնութիւնը և անխիղճ մարդկութիւնը։

***

Ապահովութիւնը կատարեալ է...

Թէհրանից Թաւրիզ 250.000 թուման փող փոխադրելու համար կառավարութիւնը 2000 զինուոր գործի դրաւ. վերոյիշեալ գումարը Թէհրանից դուրս կուգայ փոստով որին կընկերանան 1500 զինուոր իբր պաշտպան փողին։ Շաղսվան աշիրաթի մարդիկ երբ կիմանան, կը պատրաստուեն յարձակուել փոստի վրայ. կառավարութիւնը իմանալով այս պարագան, կը կարգադրէ և 500 զինուոր էլ Թաւրիզից կուղարկէ դիմաւորելու. այսպէս 2000 զինուորով փողը ապահով հասաւ։

Փա՛ռք Աստուծոյ, անդորրութիւնը կատարեալ է այս երջանիկ երկրում։

ԳԱՐՈՒՆԻ

Թաւրիզ
15 յուլիս 1922

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

« Խորհրդային Հայաստան »ը հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտայ.

Էջմիածնի Դիան գիւղին մէջ տեղի ունեցած եղիտիներու անկուսակցական ժողովին մէջ փափաք յայտնուած է որ իրենց գիւղերու վարժարաններուն մէջ դասաւանդութիւնները կատարուին փոխանակ լազերէնի, հայերէն կամ ռուսերէն լեզուով.

— Ստացուած տեղեկութիւններու համաձայն դաշնակցական կառավարութեան օրով Թեհրանի մէջ հանդանակուած « Ոսկիի ֆօնտ »ը յանձնուած է Թեհրանի Հ. Օ. կոմիտէին, Հայաստանի սովեալներուն յատկացնելու համար։

— Հողժողկոմատի ենթակայ բամբակագործութեան քօմիթէի վերջնական թիւերու համաձայն Հայաստանի մէջ ցանուած է 6.000 փութ աւելի բամբակի սերմ։ Էջմիածնի գաւառին մէջ՝ 487 փութ, Գուրգեղու՝ 2393, Մամաղար՝ 118, Ջանգիպաղար՝ 1279, Ղամարլու՝ 660 և Հրազդան՝ 954 փութ։ Բամբակով սերմանուած են 711 տիսատին հող։ Բամբակագործներուն պետութեան կողմէ սնունդի համար տրուած է 3.000 փութ ցորեն։

— Կառավարութիւնը սկսած է Ղարաքիլիսէի, Լոռիի և Իջևանի գաւառներու քաղաքացիական պատերազմի զոհերուն համար դատարանական գործիչներ հասցնել։ Դասընթացքը երեք ամիս է, ուր պիտի աւանդուին 1. դատարանական չինարարութիւն, 2. քրէական օրէնսդրութիւն, 3. քաղաքական օրէնսդրութիւն, 4. քրէական իրաւունք, 5. քաղաքացիական իրաւունք և այլն։

— Յունիս 9ին Երևանի պետական թատրոնի սրահներուն մէջ բացուած է Լուսժողկոմի յանձերով կազմուած ցուցահանդէս մը, գրականութեան, մամուլի, նկարներու դրամանիշներու բաժիններով։ Այս ցուցահանդէսը կը պարզէ պատմութիւնը յեղափոխութեան և բանուորական-գիւղացիական գաղափարներու առաջդիմութեան։

— Պետական դերասանական խումբը Երևանի մէջ յունվար 25էն մին. չև մայիս 31 տուած է 72 ներկայացումներ, որոնց տասը Ձրի։ Ներկայ եղած են 22.185 հանդիսականներ։ Նոյն ժամանակամիջոցին պետական թատրոնին մէջ տրուած են 41 ներկայացումներ և հանդէսներ, որոնց ներկայ եղած են 23,632 հոգի։

Մուտք եղած է 3.863.164.160 րուբլի, ելք եղած է 10.024.283.665 րուբլի։ Մուտքը քիչ եղած է, որով հետև 2.047.837.800 րուպլիի Ձրի տոմս տրուած է։ իսկ Ձրիապէս տրամադրուած սրահներու համար պիտի գանձուի 3.445.824.400 րուբլի։

— Ժողովրդային քօմիսէրներու խորհուրդը որոշած է Հայաստանի կարմիր խաչին ի նպաստ պետական ուղղակի տուրքերուն վրայ հարիւրին հինգ յաւելում ընել։

— Յունիս 11ին Երևանի կոմունարներու պարտէզին մէջ տեղի ունեցած է բանաստեղծ Ալ. Ծատուրեանի (Ռուբէնի) յուշարձանին բացումը։ Եղած են ճառախօսութիւններ, մատնանշելով հանգուցեալին առաջին անգամ Մարքսիզմի վարդապետութիւնը Արարատեան դաշտերուն մէջ տարածելու պարագան։ Կիսարձանը պատրաստած է քանդակագործ Պ. Կ. Հալաբեան։

— Հայաստանի զանազան չրջանները, գլխաւորապէս Շիրակի գաւառը ենթարկուած են տարափոխիկ հիւանդութիւններու, ինչպէս ֆրանկախտ և թոքախտ։ Այս ախտերը արդիւնքն են վերջին ութը տարուան վիճակին, մանաւանդ թըրքական բանակի արշաւին։ Այս վիճակը մատնոդիչ ըլլալով, թերթերը կը պահանջեն լուրջ պայքար մը կազմակերպել և նոր սերունդը փրկել փճացումէ։

— Երևան քաղաքին բարեզարդութեան համար մասնաւոր յանձնաժողով մը կազմուած է։ Սկսած է արդէն քաղաքին գլխաւոր փողոցներու սալայատակներու նորոգումը։

ՆԱՄԱԿ Կ. ՊՕԼՍԷՆ

Գատը գիւղ, 1 սեպտ. 922

Ի՛նչ հանգամանքի ու պարագայի տակ ալ որ գտնուի ազգային դատը. Պոլիս միակ միջավայր մըն է ներկայիս ուր ազգային կեանքը իր բոլոր ելևէջներով յուզիչ ու սրտաբուխ տեսարաններ կը պարզէ չափազանցաճաչ, իր պարունակած հոծ հայութեան չնորհիւ։

Մէկդի թողլով այն անձնական յուզումները զոր կրեցի վերագտնելով նախկին հաւաքական ընկերային և բարեկամական տաք չրջանակը ու մութիւնները որոնց անկեղծ չրջապատը անմոռանալի և քաղցր լիչատակները կը թողու մարդուս սրտին ու մտքին վրայ, կարելի է մատնանշել ազգային կենսունակութեան կարևոր իրողութիւններ։

Կիրակի մը ներկայ եղայ հմայիչ ու սիրուն տեսարանի մը որ կը պատկերացնէին ոդևորուած և խանդավառ հայ «պոյ սքաուտները»։

Երևակայեցէք հարիւրաւոր հայ պատանիներ սքաուտական տարազով, հայկ. եռագոյնը և ֆանֆառը առջևէն, ուրախ և զուարթ կը քալեն գիւղին օձապտոյտ փողոցներէն ու մին մէջ թնդացնելով «արիք հայ կազուններ», «մեր հայրենիք», «լուսին չկար» և այլն հայկական ծանօթ երգեր որոնք ունկնդիրներուն խանդ և յոյս կը ներշնչեն։

Իւրաքանչիւր սկաուտ այնքան սրտագրաւ կը թուի որ բոլորի գուրանքը կը հրաւիրէ. ամէն մէկ քալափոխին զուգադիպող կամ պատահաններէն գիտող ազգակիցներու յուզումը կարծես իրենց աչքերուն կարտայատուի. անոնք եռանդ և հաւատք կը թելադրեն բոլորին։

Ի՛նչ բարձր է սքաուտին նպատակը «բարձրացի՛ր, բարձրացո՛ւր»։

Շատ չանցած արդէն հասած էինք մարզադաշտը ուր տենդագին կրգապահութեամբ մը սկսան ոդիմակումներ որոնց մանրամասնութիւնները տեղիս թերթերը հրատարակեցին։

Որքան ուսումն ու կրթութիւնը անհրաժեշտ ազդակներ են նկարագրի կազմութեան և անհատական թէ ազգային յառաջդիմութեան նոյնքան կը հաւատամ որ սքաուտիզմը մեծ զարգացման հնարաւորութիւն պիտի կազմէ ապագայ հայ սերունդի ու հայ կեանքի գլխաւոր սիւներէն մին։

Ուրիշ սրտագրաւ տեսարաններ կը պարզեն Որբանոցներու տարրական չրջանի հանդէսները։

Ամառնային եղանակի պատճառով թատերական հաւաքոյթներ չկան թէև, բայց զանազան դպրոցներու տարեչրջանի հանդէսները հոծ բազ-

մութեան մը ներկայութեան չատ յուղիչ են։ Որբերու կողմէ խնամքով պատրաստուած հայկական կեանքէ թատերական տեսարանները, հայկական պարերը, երգերը և արտասանութիւնները՝ հին հին յիշատակները կը վերապարթեցնէին։

Մայրաքաղաքիս բազմաթիւ միութիւնները, հայրենակցական, գրական, երաժշտական, ուսումնական ևայլն, թէև չունին զինադադարի յաջորդող այն խանդոտ թափն ու գործունէութիւնը, այսուհանդերձ յուսադրիչ է իրենց յարատև գոյութեան պահպանումը։

Բոլոր ասոնք ներքին գործելակերպի մասին եզած տպաւորութիւններ են. բայց ասոնց հետ կապ ունի նաև մեր արտաքին կացութիւնը, «ազգային դատը» եւ զինադարէն մինչև Սէվրի դաշնագիրը ու անկից մինչև այսօր պատահած դէպքերը իրենց ազդեցութեան տակ կը պահեն հայութեան բոլոր խաւերը անխտիր։

Այսքանը միայն կարելի է յիշել որ ինչպէս գաղութներու նոյնպէս կոչտոյ մէջ հիմայ չկայ այն մարմաջը որով բազմութիւնը ժամ առաջ դէպի երկիր և Հայաստան վերադառնալու պատրաստուի։ Բայց քաղաքական վերջին անցուդարձերը, մանաւանդ անգլիական տեսակէտի լուսաբանութիւնը և առժամապար թէ տևական նոր էն ազգային տան մը հաստատման հանականութիւնը կը թեւադրէ պատասխանատու մարմիններուն գոնէ գաղթականութիւնը այդ տան մէջ հաստատելու նոր փափաք մը։

Գ. ԳԱՍՈՒՀԱՍԵԱՆ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՉԻԳԻԱՆԵԱՆ

Արմէնիայից իմացայ եւ Յովհաննէս Չիգիանովի, Մանթաշեւի Լօնտոնի տան գործակցի մահը։

Սակայն ինչո՞ւ լրատուն յիշատակել է մի գործակատարի սովորական մեռնիլը, այն էլ մի «օֆ»ի։ Միթէ ամէն օր քիչ են մեռնում հասարակ մահկանացուներ օտարութեան մէջ։ Եւ ի՞նչու ուրեմն ամենքը չեն յիշատակւում։

Ո՛չ. հանգուցեալը յայտնի է Հայրենիքում ոչ իբրեւ Մանթաշեւի գործակատար եւ ոչ իբրեւ «օֆ», Չիգիան«օֆ», այլ Յովհաննէս Չիգիանեան եւ Թիֆլիսի միջնակարգ Մարիամեան Յովնանեան օրիորդական ուսումնարանի տեսուչ, որ մնացել է հազարաւոր հայախօս-հայրենասէր մայրեր։

Դաժան օրերին, երբ Կովկասում ռուսական բռնակալ ռէժիմը ժամանակաւորապէս փակեց Հայոց դպրոցները, ցաք ու ցրիւ եղան հայ ուսուցիչները եւ նրանց մեծագոյն մասը առեւտրական գործակատարներ եղան։ Այնա այդ ժամանակ եւ հանգուցեալ Չիգիանեանն ստանձնեց Մանթաշեան Լօնտոնի տան դեկը։ Աւելի ուշ, երբ գաւակները հասունացան ինքը հիմնեց իր սեպհական գրասենեակը Սիթի 59, Mark Lane, գնեց մի գեղեցիկ տուն պարտիզով Լոնտոնի Hamp Stead թաղում։ Որդիքը բօրսային արդէն աչքի ընկնող գործիչներ են։ Ներկայացուցիչ է անգ. մի ընկ. վրաստանում Իլդօկանի նաւթային մի խոշոր ձեռնարկի եւլն.։

Երբ վերջին անգամ Լօնտոն էի, հակառակ իմ սովորութեան չընդունիլ հրապարակական մի ճաշկերոյթով ինծ պատուելու շաբլօն սովորութեան, ընդունեցի հրաւէրը հինաւուրց բարեկամիս, այն պայմանով որ բացի ընտանիքի անդամներից ոչ ոք չը լինի սեղանակից։ Խոստացաւ բայց խնդրելով, որ ես հետս բերեմ գոնէ ինժինէր Ադաթաբեանին (Թիֆլիսից բարեկամս, որ այժմս Լօնտոնում հսկում էր հայկական Թղթադրամների տպագրութեան) եւ նրա սենեկակից գրականագէտ պ. Տօնապետեանին։ Համաձայնեցայ։ Եւ չորեքշաբթի 1920 թ. փետր. 4ին երեկոյեան երեքով գնացինք։ Շատ փարթամ ու ճոխ սեղան էր պատրաստուած, պճնազարդուած վարդերով եւ զանազան ծաղիկներով։ Իմ կենացս առաջարկեց նշանաւոր դպրոցական գործիչը մի մեծ ճառով եւ շամպայնով։ Ես պատասխանեցի նոյնպէս մի մեծ ճառով, իր հարազատ հինգ զաւակներին պատմելով իրանց ծնողների ով եւ ինչ լինելը։ Եւ պարտաւորեցրի նրանց, որ ուշ ու մըտքները միշտ դէպի հայրենիք պահեն ու ամբարւած հասուն գործելակերպով, պատեհ րոպէին փոխադրուին հայրենիք։ Կրկին շամպայնի շիշերը բացուեցին եւ Յովհաննէս Չիգանեան յոտնկայս առաջարկեց իմ Թագուն պակ անզուգական Ղարաբաղի անկախութեան։ Այդ օրերը մաշում էի հզօրների դռները, Ղարաբաղը Ադրբէջանից առնել ու Հայաստանի Հանրապետութեան միացնել։ Foreign Officeը սակայն շատ ուշ հասկացաւ իր սխալը, որի յորձանքներն այսօր քթի տակից հոսում են...

Այո՛, Անգլիան գուցէ եւ կը տիրանայ Բագւայ սեւ նաւթահորերի ու շադրւաններին, բայց կրկնում եմ, ի հաշիւ նաւթի Ղարաբաղը Ադրբէջանին տալու սխալը եւ սրա հետեւանքը, որ ես դեռ նոյն 1920 թ. յունւարի 5ին անձամբ Foreign Officeին ասացի՝ «Երոպին իսպառ կործանումից փրկելը եւ ամբողջ աշխարհին խաղաղութիւն տալը ոչ թէ կուլտուրապէս հզօր Գերմանիային նսեմացնելն է, այլ կուլտուրապէս ստոր արիւնարբու տաճիկ պետութեան իսպառ ջնջելը։» Փառք Աստուծոյ, որ գոնէ այսօր Լոյտ Ջօրջը համոզւել է այս ճշմարտութեան...

Տ. ՆԱԶԱՐԲԵԿԵԱՆ

ՀԱՑԵՐԸ ՍԻՐԻՈՑ ՄԷՋ

Կիլիկիոյ կաթողիկոսը վերջերս իսկէնտերուն գացած է և այցելելով կառավարչին խնդրած է որ անգործ ժողովուրդին գործ տրուի և անհրաժեշտ օգութիւնը ըլլայ մայրաքային համաճարակին առաջքը առնելու համար։ Կառավարիչը յայտնած է թէ ժամ առնէն կը յուսայ որ գաղթականներուն վիճակին մէջ բարւոքում մը յառաջ գայ և անոնց յարմար գործեր հայթայթուին։

Կաթողիկոսը Անթաքիա անցած է ուրկէ պիտի այցելէ Մուեսիա և պիտի ջանայ վերջ տալ այն կուսակցական պայքարներուն որոնք մինչև եղբայրասպան կռիւներու ժողուզքին հասած են։ Տեղական իշխանութիւնները լաւ աչքով չեն դիտեր այս պարագան. երկրին անդորրութիւնը խանգարող դէպքեր կը համարին այդ ներքին արիւնոտ պայքարները որոնք ամէն տեսակէտով ջնասպակար են և անպատուաբեր հայ անուան։

ՀԱՑ ՈՐԲԵՐԸ ՄԱՐՁՈՒԱՆԻ ՄԷՋ

«Ճակատամարտ» կը գրէ թէ Ամերիկ. Նպաստամատոյցի Մարզուանի ճիւղին վարիչները՝ տէր և տիկին Քըմբըլն, Պոլիս դարձած ըլլալով, կը պատմեն թէ 545 որբեր կը խնամեն և գաղթական կիներու յատուկ գործատուն մը հաստատած են և տարագիրներու թողած տակառ մանկիկները կը մեծցնեն։

«Մեր ոստայնանկի սենեակը, կըսէ Միս Քօրնինք, ուր ամէն մարդ գործ ունի, որբ աղջիկները մէյ մէկ վարպետ ոստայնանկներ եղած են։ Մեր հագած հագուստին կեռպասը որբուհիները պատրաստած են։ Ամէն տղայ կրնայ մանել և հիւսել։

Ժապաւէնի գործերը հաճելի զբաղում մըն են տղոց համար։ Ամէն զատ, մանչ տղոց համար կան կօշկակարի, դերձակի, ատաղձագործութեան և պարտիզպանութեան գործեր։

Ունինք յատուկ տեղ, ուր պզտիկ տղաքը իրենց դգեստները կը կարկտեն։ Գաղթական կիները ինքնօգնութեան կը վարժուին։ Անոնք բուրդ կը լուան, կը սանտրեն, կը մանեն և կը հիւսեն։ Կերպասէ զատ կը շինեն նաև կապերտներ, որոնք վերմակի տեղ կը գործածուին։ Ջատկի առտուն 25 մանկիկները նախաճաշի հրաւիրուեցան Նպաստամատոյցի կեդրոնը։ Այնչափ նիհար ու տկար էին որ դժուարութեամբ կրցած են սանդուխէն վեր բլլել։ Ու երբ սանդուխին գլուխը հասան, քսանըհինգը մէկէն ըսին. «Բարև և երջանիկ Ջատիկ»։ Այս մանկիկներուն սիրական սեփականութիւնն է քուրջէ պուպրիկներ։ Ու երբ պատկիլ երթան, պուպրիկը միշտ իրենց թևերուն մէջ առած կը քնանան»։

ԹՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԱԶԴ

Արմէնիայի խմբագրութիւնը թախանձագին կը խնդրէ իր բաժնորդներէ որ փութան մաքրել իրենց հին եւ նոր հաշիւները ի դիւրութիւն ազգային անկախ լրագրի մը որ բաժնորդագիրներով եւ համակիրներու աջակցութեամբ միայն կապրի։ Թող չսպասեն որ իւրաքանչիւրին առանձին յիշեցնելու աշխատութիւնը եւ ծախսը վատնուի։

Կանոնաւոր պարտաճանաչութիւնն այ մարդկային առաքինութիւն մըն է։

ԱՖ. ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԻ ՀԱՑԵՐԸ

Թիւրքերը գրաւելով Ա. Գարահիսար քաղաքը հոն գտնուող 1000է չափ Հայեր յունական բանակին հետ քաշուած են և գացած իզմիրի կողմերը։ Զորրորդ անգամն է որ այս թշուառներ կը գաղթեն նոյն քաղաքէն, հոն կը գտնուին եղեր հազիւ 200 Հոյներ որոնք նոյնպէս հետ քաշուած են։

ՄԱՐՍԷԼ ՍԱՄՊԱ ՄԵՌԱՒ

Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութիւնը երկու մեծ կորուստներ ունեցաւ վերջերս։ Ժիլ կէտէն յետոյ Մարսէլ Սամպա ևս մեռաւ։ Տ. Մարսէլ Սամպա պատերազմի սկիզբը նախարար ալ ընտրուեցաւ և յարգուած հեղինակութիւն մըն էր։

Տ. Սամպայի մահուան ամենայուղիչ մէկ դրուագը այս եղաւ որ իր մահէն 12 ժամ վերջ իր կինը Տիկ. Սամպա ինքնասպան եղաւ, չուզելով մինակ ապրիլ։

ՋՕՐ... ԹՈՐԳՈՄ

«Ժուրնալ»ի Քղթակիցը Իզմիրէն 31 օգոստոս Քուականով իր թերթին գրած է երկար ու չահեկան նամակ մը որէ մէջ տեղեկութիւններ կուտայ Իզմիրի մէջ տիրող հոգեբանութեան ու տրամադրութեան վրայ, կը նկարագրէ յոյն վիրաւորներու վիճակը ևն.։ Այդ նամակին հետեւեալ հատուածը կը յանձնենք մեր ընթերցողներու ուշադրութեան, առանց մեր կողմէ անգամ մը ևս դիտողութիւններ արձանագրելու.

«Եւ իրր թէ յունական դժբաղդութիւնները բաւական չըլլային քաղաքագէտներու ախորժակին, ահաւասիկ կուգուի Հայերն ալ վտանգել. «զօրավար» Թորգոմ (հիշդայն, որ ատենօք, երբ պուլկար սպայ էր, կոպտօրէն Բիէր Լօտին մեհամարտի կոչեց) նոր մեկնեցաւ ճակատ 200 կամաւորներով... այսպէս Թիւրքական երկիրներու մէջ բնակող իր տզգակիցներու վրայ փոխ-վրէժի զգացումներ հրաւիրելով։

ՅՈՒՆԱԹԻՒՐՔ ԿՌԻՒԸ

Թիւրքեր շարունակելով իրենց արշաւանքը, սեպտ. 9ի շաբաթ առաւօտ հասան Իզմիրի առջեւ. Թիւրք օգնականները այդ միջոցին քաղաքին վրայ Թուիչքներ կատարելով յայտարարութիւններ ցրուեցին. կէսօրէ վերջ Թիւրքական զօրաբաժինը Չէքի պէյի հրամանատարութեամբ մտաւ քաղաք։ Յոյն զօրքերու պարպումի գործողութիւնը արդէն լրացած էր։ Դաշնակիցները արդէն մարտանաւեր ղրկած էին Իզմիրի ջուրերը։ Բրիտանական հպատակները բոլոր քաշուեցան քաղաքէն։ 500,000 փախստականներ խճողուած են քաղաքին շուրջ, անօթի եւ մերկ. Թիւրքեր յայտարարեցին որ պատասխանատու չեն եթէ խռովութիւններ ծագին։

Թիւրքեր չափազանց ամբարտաւանացած են. կուզեն գրաւել ոչ միայն Անդրիանապոլիսը, այլ եւ Կ.պոլիսը. սակայն Անգլիա չուզեր Թոյլ տալ ոեւէ ուռնբգութիւն Կ.պոլսի եւ նեղուցներուն դէմ։ Թիւրքեր կսպասենան կուռւիլ Անգլիացիներու դէմ ալ։

Յոյն դաշինքը հրաժարեցաւ. վերջապէս Տ. Թրլանտաֆիլաքոս կազմեց նորը, վարչապետութենան հետ ստանձնելով պատե-

րազմական եւ ծովային նախարարութիւններն ալ. արտաքին գործոց նախարարն է Տ. Գալօժէրոքուլօս· նոր վարչութեան մէջ վէնիզէլոսեաններ չկան։ Ոմանք կը պահանջեն որ Թագաւորը հրաժարի եւ կրկին գործի գլուխ կանչուի Տ. վէնիզէլոսը։

Խօսք կայ որ ցոյներ պիտի պարպեն նոյն իսկ Թրակիան։

Կացութեան հիմնական փոփոխութեան պատճառով վճռնտկի ժողովը հաւանաբար չգումարուի. Ներեւս Գերագոյն ժողով մը կազմուի վերջէն։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԵՐԵԻԵԼԻ ՀԱՑԿԱԶՈՒՆՔ Ի ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ
(ԱՂԱՑ ԽԱՉԻԿ ԱՌԱՔԵԼ)

(Շար. նախորդ թուէն եւ վերջ)

«Պարոն Խաչիկ Առաքել ծնեալ էր ի վերին Հայս և մեռաւ ի հասակի քառասուն և ութն ամաց, սերեալ էր նա ի գայազատ տոհմէ, մի ի նախահարց իւրոց էր Խօջայ Փանոս Ղալանդար (1) որ յոյժ ականաւոր հանդիսացաւ յառաջ քան զդար մի վասն իւրոյ եռանդալից հակամիտութեան առ Անգլիացիս և որոյ մխիթարութեամբ Անգլիական «Աբեղեան Հնդկաց Ընկերութիւնն» համոզեցաւ չնորհել ազգի ազգի չահաւէտ և առևտրական առանձնաշնորհս Հայոց որք ի Հնդիկս կամ ընդ Հնդկաստանի ունէին գտաբևառս։

Մարմին նորա ամփոփեցաւ յառաւօտու կիւրակէի ի մէյի տասն և մեռաւան ժամուց՝ յեկեղեցւոյ Հայոց գկնի Պատարագի։ Թուղթակցութեան մասնակից էին բազում յերեւելի արանց, Հայ եպիսկոպոսք ընդ հասոյն քահանայից նոյն եկեղեցւոյ, հպատարակեան Ֆըլլարթըն (colonel Fullarton) և երկու սենեկապետք ի դիմաց ընդհանուր կուսակալին ընդ բազում այլ պարոնայց՝ քաղաքականաց և պինուորականաց»։

* * *

Տե՛ս ուշիմ ընթերցող թէ որպիսի իմն գովութեամբ դրուատէ պաշտօնական լրագիրն Կալկաթայի գՀայկազն մեր գԱղայ Խաչիկ առաքելեան որ էր արդարև պարծանք Հայութեան այլ աւա՛ղ և հազար ափսո՛ս դի սերունդք նորա չգնացին գշաւիղ ազգասիրութեան և մարդասիրութեան սեպուհ նախահօրն իւրեանց և ազնուական տոհմն ջնջուէմանց գնալով գնաց և անչքացաւ զի «խառնակեցան ընդ հեթանոսս և ուսան գգործս նոցա» եթէ ո՛չ կենդանագիրն Գէորգայ երրորդի արքային Անգլիոյ ոչ արկանէր ի ձեռս սեպհոտ Հնդկհրիստոնեայ աղաւնոյն։ «Որ ունիցի ականջս լսելոյ՝ լուիցէ»։

Թէ որքան սիրելի էր Աղա Խաչիկ համազգաց իւրոց բնակելոց ի քաղաքիս մեծի, ի յայտ գայ ի հետագայ քերթուածոյն զոր Քղթակից ոմն առաքէ աւտի առ «Ազդարար» լրագիրն Մադրասայ յամին 1795, այն է հինգ ամ գկնի մահու Աղայ Խաչկայ, և որ հրատարակեալ կայ յ«Ազդարար»ին վասն Ղամար ամսոյ նոյն 1795 տարւոյն յէջ 358 և է ըստ հետագայ օրինակի։

(1) Սկսալի յօդուածագիրն Անգլիացի ասելով թէ «մի ի նախահարց իւրոց» (այն է Աղայ Խաչկայ Առաքելեան) «էր Խօջայ Փանոս Ղալանդարեան», զի որպէս յիշատակեալ եմ յընթացս սոյն յօդուածոյս, ոչ էնգ այլ կին նորա Տիկին Բէդում էր շառաւիղ Ղալանդարեան տոհմին, քոռն գոլով Խօջայ Փանոսի Ղալանդարեան իշխանին։

Բան ասացեալ ի վերայ հանգուցեալ
Խաչիկ Առաքելոյն

Խաղաղարար խռովասիրի,
քազմաց էիր յոյժ ցանկալի,
որք ասացին քեզ Թշնամի,
այժմս ողբան արտօսրալի

Աւելիք քեզ կարօտ էին,
գտեալ զքեզ խիստ խնդացին,
ձեռք որք քեզ կարկառեցին,
այժմս բարձեալ տանին գլխին։

Ընչին ցուցիր քեզ քոյորաց,
անուանեցար խիստ խորիմաց,
հովիւ գոյով ժողովրդաց
սէրմանէիր յոյս սիրտս քազմաց։

Իսկ յոյս սրտից խորտակեցան,
մխիթարիչ ոչ ոք գըտան,
ոմանց տունք խանգարեցան
անմխիթար աստի մեկնեցան։

Կրկին ով կարէ քեզ տեսանել,
վիրեալ սիրտն իւրեանց քուժել,
խրատիւք քով դարձեալ պատել,
Աւա՛ղ Խաչիկ որ յաշխարհէն ել։

Աւա՛ղ մեզ որ դու հանգեար,
անմխիթար քազմաց Թողար,
առ արարիչն սլացար,
երկնային լուսոյն արժանացար։

Ոատ սիրտդ քո անասելի,
ցայգ եւ ցերեկ միշտ խոկալի,
գտիւ եւ գգիշեր յար գոլելի,
լոյսն երկնային քեզ արժանի։

Աջակողմեան դասն քեզ արժան,
ասելով միշտ ողորմիս տան,
եւ անունդ քո յար որոճան,
արժան լիցիս ձայնին հնչման։

Քերովբէից Թեւք հովանի,
ընտանեաց քոց պատեալ լիցի,
հանգոյն դալար սեզոյն դաշտի,
գօր հանապազ բողբոջեցի։

Եւ Տէր որդւոց սորա պահեա,
ց'դստերաց հարսն եւ ց'փեսայ,
ի յամենայն չարէ փրկեա,
խնդութիւն մօրն քազմապատկեա։

Լից տուն սոցին լի քարութեամբ,
եւ մշտատեւ երջանկութեամբ,
սիրտս համայնից միշտ խնդութեամբ։
Բարգաւաճեալ պայծառութեամբ։

Եւ ես մնամ հնազանդութեամբ
ծառայել ձեզ խոնարհութեամբ
առանց իմ անուն ոչ ոք ասի քրիստոնեայ։

Որպէս ունին տեսանել ընթերցողք՝ ըստ կզրնատառք տանց ոտանաւորիս կազմեն «Խաչիկ Առաքել» որ էր սովորութիւն նախնի քերթողաց այնու հիւսել զանուն իւրեանց կամ ներբողեալ անձին ի քերթուածս իւրեանց։

* * *

Խնկօք անուշիւք պաշտեսցի զամբարան Աղայ Խաչկայ Առաքելեան և անմահ յիշատակ նորին օրհնեսցի ի մէնջ ցորչափ յոտին կայ Նազարէթայ սուրբ եկեղեցին մեր աստ ի Կալկաթա որոյ մի ի մեծի բարերարացն հանդիսացաւ առ կենդանութեամբն։ Աղայ Խաչիկ նուիրեաց և սրբոյ Էջմիածնի արծաթեայ կաթսայ մի մեծ վասն թափելոյ զօրբալոյս միւռոնն որ էր յայտարար նշան բարեպաշտութեան նորա և ջերմեռանդութեանն։

Հանդի՛ստ ոսկերացդ հայրենակիցդ իմ հոյակապ և բարեյիշատակ որ ի միջի մեծի փարթամութեան քոյ և բազմաղարդ կենաց յասպարիզն վաճառականութեան չմոռացար զազգ քոյ և զեկեղեցի քողեալ զկընեաց դանուն բարի և գյիշատակ անջնջելի։ Հանգի՛ր ի խաղաղութեան ի դաս արգարոց ընդ քեւօք հրեշտակացն Հայաստանեայց։

Հնութեանց հոյակապ Հնդկահայոց հնախոյզ՝
Մեսրովբ Յ. ՍԷԹԵԱՆՑ
(Նոր-Ջուղայեցի)

Ի Կալկաթա Հնդկաց, 28 Յուլիս 1921

ՆՈՐ ՍՏԱՑՈՒԱԾ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մօրիս Մէթէրլինկ. Սթիւմոնտի քաղաքապետը. — Թատերգութիւն երեք արար. Թարգման. Վ. Գէորգեան. Տպագր. Մ. Տէր-Սահակեան. Կ. պոլիս. 1922։

(Տիար Վարդան Գէորգեան գովելի ձեռնտուն ունի տիեզերահռչակ պէլճ գրագետ Քատերագիր Մ. Մէթէրլինկի հայ Քարգմանիչն ըլլալու։ Նոյն հեղինակի «Կոյրը»էն և «Իշխանուհի Մալէն» Քատերգութիւններէն վերջ, ահա այս երրորդն է որ Քարգմանաբար լոյս կընծայէ երիտասարդ գրագէտը։ «Սթիւմոնտի քաղաքապետը»ի նիւթը մանաւանդ չահեկան է այն պատճառով որ տիեզերական պատերազմի մէկ ցնցիչ դէպքերուն կը պատկերացնէ Պէլճիքի մէկ քաղաքին մէջ ապրուած։ Մ. Մէթէրլինկի կուռ ու խորիմաց ոճը, հոգեբանական ցոլացումները կրկնապէս հետաքրքրական կը գարձնեն այս գրքին ընթերցումը։

Կարելի է ստանալ Ա. ըմէնիահ գրասենեակէն։ Գինն է 3½ ֆր. Մարսէյլէն դուրս 4 ֆր.։

* * *

The Oldest Christian Tomb in Northern Indian and the United Provinces. By Mesrob J. Seth. M. R. A. S.

(Մեծանուն հնագէտ և մեր պատուական աչխատակից Տ. Մեսրովբ Յ. Սէթեանցի այս յօդուածը անգլիերէն լեզուով լոյս տեսած է Պէնգալի Ասիական Ընկերութեան պաշտօնաթերթին մէջ և ցոյց կուտայ հիւսիսային Հնդկաստանի մէջ գոյութիւն ունեցող քրիստոնէական հնագոյն արձանագրութիւնը մահարամբանի մը վրայ որ կը պատկանի Հայու մը։ Մեր վաղեմի աչխատակիցը այս մասին Ամէնիահ մէջ ալ գրած է ասկէ առաջ)։

* * *

Հայ ազգի արտաքին քաղաքականութեան մասին. Վարդան Պաստակեան. Վիեննա. Մխիթարեան տպարան։

(Տ. Պաստակեանի հայկական խնդրի արտաքին քաղաքականութեան մասին ֆրանսերէն լեզուով գրած մէկ տեսութիւնն է որ 30 էջերէ բաղկացած տետրակի մը մէջ ամփոփուած է և այժմեական հարցերու չուրջ կարծիքներ ու խորհուրդներ կը պարունակէ։)

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ՀԱՑ ԳՈՐԾԻՉՆԵՐԻ ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՓԱՐԴ ՓՈՍՏԱԼՆԵՐ

Իտալիոյ Հայ Ուսանողական Միութիւնը գեղեցիկ գաղափարն ունեցած է հայ անուանի գործիչներու պատկերներով քարդ-փոստալներ հրատարակ հանելու որպէսզի ժողովուրդը զանոնք աւելի յաճախ իր աչքի և մտքի առջև ունենայ։

Հետեւեալ 22 քարդ-փոստալները կարելի է ստանալ նաև Ամէնիահի գրասենեակէն.

1. Մկրտիչ Փորթուգալեան. — 2. Սեպուհ (զօրավար) — 3. Աճարոնեան Ա. — 4. Անդրանիկ (զօրավար). — 5. Անդանի հայ գրագէտներ Բաֆֆի, Նալբանդեանց, Պէշիքթաշլեան, Գ. Ա. Թ. Բունի, Ալիշան, Խրիմեան, Գամառ-Քաթիպա, Ս. Նազարեանց, Խ. Աբովեանց. ամէնքը մէկտեղ մէկ քարտի վրայ). — 6. Դաւիթեան (ջութակահար). — 7. Զօհրապ Գ. — 8. Խրիմեան Հայրիկ. — 9. Կոմիտաս վրդպտ. — 10. Նուպար Պօղոս փաշա. — 11. Տարոնի առիւծը իր կորիւններով. — 12. Սիամանթօ. — 13. Վարուժան. — 14. Քեռի, վարդան Համազասպ. — 15. Տիկին Հրաչեայ (դերասան). — 16. Ա. Թատիսեան. — 17. Է. Ակնունի (Թաչատուր Մալումեան). — 18. Վարդգես. — 19. Հ. Ս. Երեմեան. — 20. Զօրավար Բագրատունի. — 21. Զօրավար Ղորղանեան. — 22. Հրամատար Դրօ։

Մարսէյլի մէջ հատը 25 անդ. Մարսէյլէն դուրս 35 անդ.

ՆԱԽՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Ա. ըմէնիահ գրասենեակին մէջ ծախու կը գտնուին, ի մէյի այլոց, հետեւեալ հրատարակութիւնները։ փակագծի մէջ նշանակուած դները Մարսէյլէն դուրս ղրկուելու համար են, փոստի ծախքը մէջը հաշուած։ Ծանր նարարուած (recommandé) ծրարով ստանալ ուզողը պէտք է աւտր ալ փոստի ծախք վճարէ որ է 35 սանդիմ, 1 կրամէն մինչև 2 քիլոյոց ծրարի համար։

Մօրիս Մէթէրլինկ. — Իշխանուհի Մալէն (Թատերգութիւն հինգ արար). Թարգմ. Վ. Գէորգեան. (Աչխարհահռչակ պէլճիգացի դատերգակ գրագէտի փնտռուած գործերէն է սոյն հատորը որ օժտուած է յայլոց Քարգմանութեամբ մը և չատ աժանագին է. 3½ ֆր. (4 ֆր.)։

— Կամաւորի Ցիշատակարան Նիկոլ Օհանի. յիշողութիւններ կամաւորական կեանքէն Հայաստանի մէջ. 5 (5,50)։

— Հայրենի աղբիւրից. անուանի բանաստեղծ Ա. Իսահակեանի ոտանաւորները շքեղ տպագրութեամբ. 10 (11)։

— Քեզի, Շահան Նաթալի։ Ամերիկահայ ծանօթ բանաստեղծի գրած ոտանաւորներու հատոր մը շքեղ տպագրութեամբ. 10 (11)։

— Մեր Խաչը, Տքթ. Մ. Սալբիի. շքեղ տպագրութեամբ եւ խորհրդանշական գեղեցիկ պատկերներով հատոր մը որ կը պարունակէ նորավէպեր հայ տարագրութեան յիշատակներէն. 10 ֆր. (11)։

— Հին Աստուածներ. Լեւոն Շանթի հռչակաւոր Թատերգութիւնը. 10 (11)։

— Վերածնունդի Տարեցոյց 1920ի սիրուն գրութիւններով եւ պատկերներով զարդարուած. 5 (6)։

Դաւիթ Մ. Ադամեան.— Կիլիկեան դրուագներ. Ֆընտըճագի հերոսամարտը (ցուշատետրէս քանի մը էջ)։ Փարիզ. Տպագր. Կ. ց. Ներսէս. 1921։ Գին 2 ֆր. (2,30)։

(Դժբաղդ Կիլիկեցիների սրտաճմլիկ վիճակի նկարագրութեան հետ կը ներկայացնէ նաեւ իրենց հերոսամարտի պատճառի դրուագներէ մին, որ կապացուցանէ Հայ գիւղացիի անվհատ քաջ ոգին, նոյն իսկ ոսմանեան պարագայների մէջ։)

Լոյս տեսաւ Հայաստանի քարտէզը գունաւոր և հայատառ, պատրաստուած Մ. Զամիչեանէ։ Մեծութիւնն է 65×48։ կարելի է ստանալ Ա. ըմէնիահի գրասենեակէն։ Գին Մարսէյլի մէջ 2 ֆր. Մարսէյլէն դուրս 2,50։

Haic & Belus։ National Dram. Composed by M. J. Zorab. Calcutta. 1895. Գին 2,40 (2,50)։

Նամակ, դրամ եւ այլն ուղղել խմբագրին անունով՝
Rédacteur : EGHICHE TOROSSIAN
Abonné Colbert 303, Marseille

Le Gérant : FRANÇOIS CARRIÈRE

Հայերէն Տպարան Մ. Փորթուգալեան
MARSEILLE. — IMPRIMERIE DU MIDI
19. rue de la Grande-Armée, 19.